

नाम: अण्डा वंदरसिंह जोडुला

विषय: वेंडिंग अण्डे इण्डमान्स

पेपर कोड: MJBAF-101

रोल नं: 146

PNR नं: C0C2025146

Sem: 1

डोलेज: अण्डे अण्डे लालन डोलेज लुके

मेजर विषय: अर्थशास्त्र

1. આર.વી. આઈની નાણાંકીય નીતિ વિસ્તૃત રીતે સમજવો.

વાચ્ય: "રિઝર્વ બેંક નાણાંકીય નીતિ દ્વારા અર્થવ્યવસ્થાને દિશા આપે છે."

પ્રસ્તાવના:

RBI ભારતની કેન્દ્રીય બેંક છે, જે 1935માં વિધાનિ કસવામાં આવી હતી. તેનું મુખ્ય કાર્ય ભારતની આર્થિક સ્થિતિ જાળવવાનું છે, જેમાં નાણાંકીય નીતિ એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. ના.નીતિ દ્વારા RBI આર્થિક વૃદ્ધિ, મેંદવારી ના નિયંત્રણ, રોજગારી અને નાણાકીય ક્ષેત્રની સ્થિતિ પર અસર કરે છે. આ નીતિને RBIની મોનેટરી પોલિસી કમિટી દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે, જે 2016માં સ્થાપિત છે. અને તેમાં 6 સભ્યો હોય છે.

નાણાંકીય નીતિ શું છે?

નાણાંકીય નીતિ એ એક એવા સાધનોનો સમૂહ છે જેનો ઉપયોગ રાષ્ટ્રની મધ્યસ્થ મ બેંક દ્વારા એકંદર નાણાં પુરવઠાને નિયંત્રિત કરવા અને આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરવામાં આવે છે.

નાણાંકીય નીતિના પ્રકારો:

નાણાંકીય નીતિના ત્રણ પ્રકારો છે

1. વિસ્તારવાદી ના. નીતિ
2. સંકોચનવાદી ના. નીતિ
3. તટસ્થ ના. નીતિ

દેશના વ્યાંતરિડ વ્યર્થતંત્ર ઉપર અને અન્ય દેશી સાથેના વ્યાર્થિડ વેપાર ઉપર અલગ - અલગ અસરો ઉત્પન્ન કરે છે.

૧. વિસ્તારવાદી નાણાંકીય નીતિ:

" પૈસા વધારો, વ્યાજ ઘટાડો, વ્યર્થતંત્ર ચલાવો "

લક્ષણ	વર્ણન
ઉદ્દેશ્ય	વ્યાર્થિડ વૃદ્ધિ વધારવી, બેરોજગારી ઘટાડવી, મંદી દૂર કરવી
સાધનોનો ઉપયોગ	રેપો રેટ ઘટાડો, CRR / SLR ઘટાડો OMR દ્વારા બોન્ડ્સ ખરીદી, રિવર્સ રેપો ઘટાડો
અસર	લોન સસ્તી - રોકાણ વધે, અર્થ વધે ઉદ્યોગો ચાલે, GDP વૃદ્ધિ
ઝોખમ	મોંઘવારી વધી શકે
કુદા (2020)	COVID-19 માં રેપો રેટ 4.00% સુધી ઘટાડ્યો, CRR 3% કર્યો ₹ 10 લાખ કરોડની લિક્વિડિટી ઉમેરાઈ

૨. સંકોચનવાદી નાણાંકીય નીતિ:

" પૈસા ઘટાડો, વ્યાજ વધારો, મોંઘવારી રોકો "

લક્ષણ	વર્ણન
ઉદ્દેશ્ય	- મોંઘવારી નિયંત્રણ, વ્યર્થતંત્રને "ચોવસીટ" ચલાવી અચાલવું

साधनोपयोग - रेपो रेट वधारो, CRR / SLR वधारो
OMO द्वारा जोड्स वधाडा
रिवर्स रेपो रेट वधारो.

व्यसर - लोन मांघी → व्यर्य धटे, ड्रेडिट धटे → मांग धटे, मांघवारी धटे

लोपम - वृद्धि धीमी पडी वडे

उदा - मांघवारी 7.8% पर → रेपो रेट 6.50%
सुधी वधार्यो, OMO धी कूटव लाय कथेड
शोषाया → CPI 5% नीचे व्यापी

3. वर्तमान नाणुंडीय नीति:

संतुलन - न वधारो, न धटाडो

लक्षणा

वर्णन

उद्देश्य - मांघवारी व्यने वृद्धि वव्ये संतुलन

स्थिति - व्यारे व्यर्यतंत्र स्थिर होय (CPI-4%, GDP-7%)

साधनो - रेटमां कोधी कुरडार नहीं, मिडिविडिटी स्थिर राखवी
OMO, MSF नी मर्यादित उपयोग

व्यसर - व्यर्यतंत्र स्थिर गनिव्ये थाले

उदा - व्यक्तरोजर 2025मां रेपो रेट 6.50% पर
स्थिर, CPI 4.8%, GDP 7%
"Newtance stance"

નાણાંકીય નીતિના મુખ્ય ઉદ્દેશ્યો :

RBI ની નાણાંકીય નીતિના મુખ્ય હેતુઓ નીચે મુજબ છે :

1. મોંઘવારી નિયંત્રણ :

RBI નો પ્રાથમિક હેતુ 4% મોંઘવારી જાળવવાનો છે, જેની $\pm 2\%$ ટોલરન્સ છે. વ્યા 2016ના નાણાંકીય નીતિ ડ્રેમવર્ક હેઠળ નક્કી થયું છે.

2. વ્યાર્થિક વૃદ્ધિ :

GDP વૃદ્ધિને પ્રોત્સાહન આપવું, ખાસ કરીને નબળી વૃદ્ધિના સમયે.

3. નાણાંકીય સ્થિરતા :

બેંકોમાં પૂંજની પર્યાપ્તતા, લિક્વિડિટી અને નાણાંકીય ક્ષેત્રનું સ્થિર ઘટાડવું.

4. શેઠગારી અને વિનિમય દર :

શેઠગારી વધારવી અને રૂપિયાના મૂલ્યને સ્થિર રાખવું.

નાણાંકીય નીતિના સાધનો :

RBI તેની નાણાંકીય નીતિને અમલમાં મૂકવા માટે પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ સાધનોનો ઉપયોગ કરે છે. આ સાધનો દ્વારા RBI લિક્વિડિટી (બેંકોનો પુરવઠો), વ્યાજ દરો અને બેંકોની ડેડિટ આપવાની ક્ષમતાને નિયંત્રિત કરે છે.

૧. પ્રત્યક્ષ સાધનો:

સીધું વ્યાજ આપવાને બદલે જે વ્યાજને તેનો પ્રભાવ અર્થતંત્ર પર પડે છે.

સાધન	વર્ણન	ઉદ્દેશ્ય	અસર	(31/12/2025)
રેપો રેટ	RBI બેંકોને ટૂંકા ગાળાની લોન આપે છે તેના પરનો વ્યાજ દર. બેંકો તેમના બોન્ડ્સ RBIને ગ્રાહ્ય મૂકીને લોન લે છે.	મોંઘવારી નિયંત્રણ અને વ્યાજ દરોનું નિર્ધારણ.	વધારો → લોન મોંઘી → ક્રેડિટ ઘટે → મોંઘવારી ઘટે. ઘટાડો → લોન સ. → ક્રેડિટ વધે → વૃદ્ધિ વધે.	6.50 %
રિવર્સ રેપો રેટ	RBI બેંકો વાસેથી અતિરિક્ત નાણાં લે છે તેના પરનો વ્યાજ દર.	અમરમાથી પૈસા શોધી લેવા.	બેંકોને RBIમાં પૈસા જમા કરવા પ્રોત્સાહન → ઠાકિવાડિટી ઘટે.	6.25 % (રેપો કરતાં 0.25% વધારે)
CRR	બેંકોએ તેમની જમા રકમનો ટકો RBIમાં રોકડમાં જમા રાખવો.	બેંકોની ક્રેડિટ આપવાની ક્ષમતા ઘટાડવી / વધારવી.	વધારો → બેંકો વાસે વ્યોજ્યા પૈસા → ક્રેડિટ ઘટે. ઘટાડો → વધુ ક્રેડિટ.	4.50 % (રિઝર્વ)
SLR	બેંકોએ તેમની નેટ ડિમાન્ડ ડેપોઝિટના અડધા ભાગને સરકારી બોન્ડ્સ, ગોલ્ડ વગેરેમાં રાખવો.	બેંકોની ઠાકિવાડિટી અને સરકારી ધિરાણને નિયંત્રણ.	બેંકોને સુરક્ષિત ન અવકાશમતો માં રોકાણ કરાવે.	18.00 %

અવધા અંદ્રસિંહ વ્યોડુલા CK

2. પરોક્ષ સાધનો:

આ સાધનો ક્રેડિટના વિતરણને નિયંત્રિત કરે છે અને વ્યોડકસ એક્ટનો પર અસર કરે છે.

સાધન	વર્ણન	ઉદ્દેશ્ય	ક્રિયા
OMO	RBI સરકારી બોન્ડ ખરીદે તેથી છે.	બજારમાં લિક્વિડિટી વધારવી. ઘટાડવી.	ખરીદે → પૈસા બજારમાં લિક્વિડિટી વધે. વેચાણ → પૈસા શોષાય → મોંઘવારી ઘટે.
માર્જિનલ રિફવાયર્મેન્ટ્સ	ક્રેડીટ લોન પર ગીરવે મૂકવાની શકમ વધારવી.	શોક્કસ એક્ટનો ત્રાં ક્રેડિટ ઘટાડવી.	રિચલ એક્ટમાં અબલ હોય તો માર્જિન વધારી.
મોરલ સુસ્પેશન	RBI બેંકોને સલાહ દબાવવા વ્યાપે છે.	નીતિનું ચાલન કરાવવું.	"કૃષિ ક્ષેત્રને વધુ લોન આપો"
ક્રેડિટ રેકામિંગ	RBI વ્યોડકસ એક્ટનો માટે ક્રેડિટ મર્યાદા નક્કી કરે.	અન્ય ક્ષેત્રમાં ક્રેડિટ ઘટાડવી.	ભડકરી કલ લોન પર મર્યાદા.

મોનેટરી પોલિસી કમિટી:

સંચાલક: ગવર્નર, ડેપ્યુટી ગવર્નર અને 4 વિદ્વાનો

બેઠકી: વર્ષમાં 6 વખત

અંદાજિત નિર્ણય પ્રક્રિયા:

મોટે ભાગે હિન્ડુલેશન ટાર્ગેટિંગ પર આધારીત, જેમાં આર્થિક કિટા ટિચ્ચલેયણ કરવામાં આવે છે.

1. વિશિષ્ટ ગ્રાહકોના પ્રકારો જણાવો.

જવાબ:

“વિશિષ્ટ ગ્રાહકો સાથેનું બેંકિંગ વિશ્વાસ, વિકાસ અને સામાજિક પ્રગતિનું પ્રતિબિંબ છે.”

1. નાના ગ્રાહકો:

નાના (Minor) કોણ છે?

ભારતમાં ૩૪ વર્ષથી નાની (કુમરની વ્યક્તિને કાયદા હેઠળ “નાના” કહેવામાં આવે છે. નાના વ્યક્તિ પોતાના નામે કરાર કરી શકતા નથી, એટલે એન્ડ પ્લાનું પણ પોતાના નામે એકલા અભાવી શકતા નથી.

નાનાનું એન્ડ પ્લાનું કેવી રીતે ખોલાય?

પ્લાનું નાનાના નામે ખોલાય પણ તેના માતા-પિતા કે કોર્ટ દ્વારા નિશ્ચયેલ ગાર્ડિયનની મુલાકાતે ખોલવું પડે.

૩૪ વર્ષ પૂરા થાય ત્યારે શું થાય?

જ્યારે માંગળ વ્યક્તિ ૩૪ વર્ષની થાય છે એન્ડ તેને પત્ર લખે છે કે નવું KYC કરાવો, નવી સહી આપવી પડે.

2. અભણ ગ્રાહકો:

જે વ્યક્તિ વાંચી-લખી શકતા નથી એ પોતાનું નામ પણ લખી શકતા નથી, તેને બેંકિંગમાં સહી કરવાને બદલે અંગૂઠીનો ટીપો આપે છે.

અંગૂઠીના ટીપાના નિયમો:

પુરુષ → ડાબા હાથનો અંગૂઠો

અવધા ચંદ્રસિંહ ખોડુલા CK

સ્ત્રી - જમણા હાથનો અંગૂઠો પરિણામ સ્ત્રીની

ખાતું ખોલવાની પ્રક્રિયા:

ફોટો જરૂરી છે. અને ઘોઘામાં ઘોઘા 2 સાક્ષીઓ જરૂરી જે લખતા - વાંચતા હોય, વીડિયો KYC પણ કરાવી શકાય.

3. અંદા ગ્રાહક:

અભણ વ્યક્તિથી બિલકુલ અલગ - અંદા વ્યક્તિને એન્ડમાં સંપૂર્ણ સ્વતંત્ર ગ્રાહક માનવામાં આવે છે તે વાંચી - લખી શકે છે તે સહી કરી શકે છે કાયદા હેઠળ તેની કામતા પૂર્ણ છે RBIની સ્પષ્ટ સૂચના છે. અંદા વ્યક્તિઓ સ્વતંત્ર છે એન્ડમાં ખાતું ખોલવા માટે સ્વતંત્ર છે.

ખાતું ખોલવાની પ્રક્રિયા:

સામાન્ય ગ્રાહક જેવું જ ફોર્મ ભરાય છે. સહી પોતે જ કરે છે. ફોટો અને KYC

4. પરણિત મહિલા:

આજે પરણિત મહિલા 100% સ્વતંત્ર છે. તે પોતાના નામે ખાતું ખોલી શકે, અભાવી શકે, લોન લઈ શકે, લોકર ખુલવી શકે - બધું જ. પતિની પરવાનગી કે સહીની જરૂર નથી.

અવગડા ચંદ્રશિંહ ખોડુલા CK

5. પાગલ / માનસિક રીતે અસ્વસ્થ ગ્રાહક :

કાયદાકીય સ્થિતિ:

ભારતીય કુટુંબ કાયદો કહે છે કે વ્યક્તિ માનસિક રીતે અસ્વસ્થ નથી અને વસ્તુની સમજ નથી, તે કુટુંબ કરી શકતો નથી. એટલે તેનું બેન્ડ પાતું વેડવું ચલાવી શકાય નહીં અને તેનું પાતું પણ ખોલી શકાય નહીં.

બેન્ડને મળા થાય તો શું થાય ?

જો બેન્ડને ખબર પડે કે ગ્રાહક માનસિક રીતે અસ્વસ્થ છે, તો બેન્ડ તરત જ પાતું બંધ કરી દે છે.

6. એઈન્ટ પાતું અને તેના ધારકો :

એઈન્ટ પાતું શું છે ?

એક જ પાતું જેમાં 2 કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓનું નામ હોય અને તેઓ બધા માલિક હોય, સૌથી વધુ પતિ - પત્ની, માતા - પિતા - દીકરા, ભાઈ - ભાઈ, બિઝનેસ પાર્ટનર વચ્ચે થાય છે.

એઈન્ટ પાતાના મુખ્ય 4 પ્રકાર:

1. Either or survivor (Goods) - સૌથી વધુ પ્રચલિત

બંનેમાંથી કોઈ એક પણ ચલાવી શકે. બાકીની વ્યક્તિને આપ્યું પાતું મળી શકતું નથી.

2. Antone or Survivor - બધા કે એક પણ

બધા કે એક પણ ચલાવી શકે બાકી રહેલા સર્વાઈવરને મળે

3. Jointly operated - બધાએ સાથે મળીને

બધાની સહી જરૂરી
મૃત્યુ પછી પણ બધાની સહી જરૂરી રહે

4. Former of Survivor - પહેલા વ્યક્તિ મુખ્ય

માત્ર પહેલી વ્યક્તિ ચલાવે, બીજી નહીં.
પહેલી વ્યક્તિ મરે તો બીજાને મળે

7. પાર્ટનરશિપ ફર્મ બાહર :

1. પાર્ટનરશિપ ફર્મ શું છે ?

બે કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓએ મળીને બિઝનેસ ચલાવવા માટે બનાવેલી સંસ્થા. ભારતમાં આ Individual Partnership Act 1932 હેઠળ ચાલે છે.

8. હિન્દુ અવિભાજિત કુટુંબ બાહર :

HUF શું છે ?

હિન્દુ, જૈન, સીખ અને બૌદ્ધ કુટુંબ માટે છે. એક વ્યક્તિ કાનૂની વ્યક્તિ માનવામાં આવે છે. આમાં પૈસા મિલકત + કુટુંબની કમાણીનો ઉમેરો થાય છે. ટેક્સ રિટર્ન અલગ સરકાર છે. PAN અલગ હોય છે.